

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA HADTÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGÁBÓL.

Kapcsolatban az 1923. évi Hadtörténelmi Közlemények I. füzetében megjelent beszámolásunkkal, a Magyar Tudományos Akadémia Hadtörténelmi Bizottságának 1923/24. évi működése tárgyában a következőket közöljük nagyrabecsült olvasóközönségünkkel.

A bizottságnak szorosan vett irodalmi tevékenysége az 1923. évben is, sajnos, csak a Hadtörténelmi Közlemények kiadására szorítkozhatott. Mind ennek, mind pedig annak, hogy a folyóirat nem jelenhetett meg negyedévenként pontosan, oka az volt, hogy gazdasági körülményeink kedvezőtlen alakulása folytán az anyagi eszközök késedelemmel jutottak a bizottság rendelkezésére. A közlemények 1923-i 3. és 4. füzetét azért kellett összevontan egy füzetben kiadnunk, minthogy a nyomdai és papírárak magasba szökkenése folytán csakis így biztosíthattuk a folyóirat megjelenését.

Az állandóan emelkedő árak ellenére a Hadtörténelmi Közlemények számára megállapított évi legkevesebb 20 nyomtatott ív helyett *1923-ban 31 nyomtatott ívnyi terjedelemben* jelent meg folyóiratunk.

A bizottság 1923. évi bevételei 3,354.901 K-ra, a kiadások pedig 3,296.392 K-ra rugtak. A Hadtörténelmi Közlemények 1923. évi folyamának előállítására, beleértve az írói tiszteletdíjakat is, összesen 3,233.733 korona volt; míg az adminisztrációs költségekre csupán 62.659 korona adatott ki.

Határozott rendeltetésű és pályadíjakra szánt összeg volt 1923. év végével 187.136 korona.

A Hadtörténelmi Közlemények előfizetőinek száma 1923-ban 170 volt, amely szám, tekintetbe véve más tudományos folyóiratok előfizetőinek csekélyebb számát, igen szép eredménynek mondható és egyben annak bizonyítéka, hogy folyóiratunkat elsősorban is az ország fegyveres erejének tisztikara és intézményei, és azután más és polgári egyének is, eddig nem igen tapasztalt dícséretreméltó módon támogatták. Kétségtelen azonban az is, hogy a folyóirat nagy elterjedésében nagy szerepet játszott a folyóirat cikkeinek magas színvonalú tudományos tartalma, ami egyrészt a magyar hadtörténelmi irodalom írói gárdájának érdeme, másrészt a folyóirat szerkesztőjének abbéli ernyedetlen szorgalmának volt következménye, hogy az az írókat nem szünt meg serkenteni a magyar katona kiválóságát hirdető művek megalkotásában.

Tekintettel pedig arra, hogy a bizottság, a kötött egyezség alapján, a Magyar Tudományos Akadémiának 200, a m. kir. hon-

védelmi minisztériumnak 100 és cserepéldányok címén 70 példányát a Hadtörténelmi Közleményeknek ingyen osztotta szét, a kiadott összes példányok száma 2340 volt 1923-ban.

Az 1924-re vonatkozólag a következőket jelentjük.

Ez az év a Hadtörténelmi Közlemények számára jubiláris esztendő, minthogy a közlemények 25. évfolyamukba léptek.

Hogy ebben az évben is a folyóirat I—II. számát egyesítetten egy füzetben kellett kiadnunk, oka megint csak az volt, amit az 1923. évfolyam III—IV. füzeténél fentebb már említettünk.

Az anyagi eszközök mennyisége tárgyában, bár csak az év végével leszünk képesek végleges adatokkal szolgálni, már most is azt jelenthetjük, hogy a közleményeknek az egyezség szerint megszabott 20 nyomtatott ívnyi terjedelemben való kiadásához a megkívántató összeg rendelkezésre fog állani.

Áldatlan gazdasági viszonyaink okozták azt, hogy a Hadtörténelmi Közlemények 1924. év első felére megállapított 10.000 koronás előfizetési díját 1924. év II. felében 20.000 koronára kellett fölemelnünk. *Ez az összeg azonban messze elmarad a többi magyar tudományos folyóiratok évi előfizetési díjai mögött.*

Újításként szerepel, hogy az írói tiszteletdíjakat a bizottság a füzetek mindenkori nyomdaköltségeinek 10%-ában állapította meg. Ennél a más tudományos folyóiratoknál már bevált hasonló módszer volt a döntő tényező.

Elhatározta a bizottság azt, hogy a Hadtörténelmi Közleményekből a Magyar Tudományos Akadémiának és a honvédelmi minisztériumnak eddig rendelkezésre bocsájtott tiszteletpéldányok számát korlátozza, és az ekként mutakozó fölösleges példányokat a szerényen javadalmazott magyar középiskolák között osztja szét ingyen, avégből, hogy a Hadtörténelmi Közleményeket szélesebb körben közismertté tegye, és hogy a közleményekben megjelenő értekezések adataiból az arra hivatottak és az érdeklődők is minél számosabban meríthessenek.

A bizottság ebben az évben is adományok részesévé vált. És pedig: *Csongrád vármegye tiszáninneri járásának a világháborúban résztvevő magyar katonái 100.000 koronát, az amerikai magyarság egy csekély töredéke 17 dollárt, és végül a debreceni m. kir. vámörkerület tisztikara 200.000 koronát adományoztak.* Az amerikai magyarság adománya a bizottság szabad rendelkezésére bocsájtott. A csongrádvármegyei katonák adományukat: *a magyar katonáknak a világháborúban tanúsított hősi és becsületes magatartásuk megvédelmezése végett indítandó mozgalom céljaira adták.* Míg a debreceni m. kir. vámörkerület tisztikara önkéntes adományát a bizottság által az 1918-i összeomlás okait magába foglaló pályamű jutalomdíjának fölemelésére adta, kinyilatkoztatván, *hogy sohasem lehet elég nagy az az összeg, amely olyan múnak a jutalmazására szolgál, amely a magyar becsületnek, és pedig elsősorban a magyar tisztikar becsületének megvédelmezése végett száll síkra.* A csongrádvármegyei és az amerikai adomány

11 dollárját a bizottság az előbb említett pályamű jutalomdíjához csatolta, aminek folytán most már a jutalomdíj összege 350.000 magyar korona és 11 dollárra emelkedett. Az amerikai magyarság adományából fennmaradt 6 dollárt a bizottság *dr. Tóth Zoltán* egyetemi magántanárnak, akadémiai hadtörténelmi bizottsági segédtnak, ítélte oda, abból az alkalmából, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Lévay-jutalmára benyújtott *Mátyás király fekete hadseregének története* című művével pályadíjat nyert. Ezzel a külön adománnyal a bizottság jutalmazni kívánta az érdeemes szerzőt azért, hogy a magyar hadtörténelemnek egyik leg-szebb kérdését, elsőrendű, hézagpótló és nagybecsű, maradandó munkával alaposan megvilágította.

Amikor a beküldött adományokat a Hadtörténelmi Bizottság ezúttal is hálásan megköszöni, a hazafias célokra mindenkor áldozatrakész magyar társadalomnak minden rétegét arra kéri, hogy az Akadémia Hadtörténelmi Bizottságát, a hadtörténelmi irodalom fejlesztése érdekében, továbbra is támogatni szíves legyen.

Szóvá kell tennünk végül azt, hogy a bizottság, a m. kir. hadtörténelmi levéltár főigazgatóságával egyetértve, katonai és polgári szakértő írók bevonása mellett, „A magyar hadügy fejlődésének oknyomozó története a honfoglalástól az 1848/49-i szabadságharcig bezárólag” című segédlet megírására és kiadására akként tette meg az előkészületeket, hogy a segédlet 1925. év folyamán a könyvpiacra megjeljenessen.

Pilch Jenő, előadó.

† Olcsvári Olchváry Ödön.

1924. évi június hó 30-án Budapesten, rövid szenvedés után, elköltözött az élők sorából olcsvári *Olchváry Ödön* nyugalmazott m. k. honvédezredes. Vele megint sírba szállt a régi m. k. honvédségnek egyik nemcsak érdemes, hanem hazafias szellemtől is áthatott kiváló tisztje.

Született 1851 november 19-én az abaújvármegyei *Alsóolcsvár* községben. Középiskolai tanulmányait Kassán végezte. 1871-ben a honvédséghez sorozták be mint közhonvédet, ami után az úgynevezett kerületi tisztképző iskolát hallgatta igen jó eredménnyel. 1872-ben hadapród s mint ilyen a Ludovika Akadémia tényleges állományú tisztképző tanfolyamába kerül. 1873-ban tiszthelyettes, majd hadnagy. Becsvágya és rátermettsége előbb a brucki lövésziskolába, 1886-ban pedig a m. k. honvéd felsőbbtiszti tanfolyamba juttatta, ami után, mint a m. k. honvédség tisztikara gárdájába tartozó, 1887—1889. években a Ludovika Akadémián tanár volt. 1890—91-ben elvégezte a törzstiszti tanfolyamot, 1892. év tavaszán pedig az 5. honvéd gyalogezred 3. zászlóaljának lett a parancsnoka. 1896 május havában őrnaggyá lépett elő, mint alezredes pedig honvéd kiegészítő parancsnokká lett.

Majdnem negyven évre terjedő tényleges honvédségbeli szolgálata után vonult nyugalmába; de a világháború kitörésekor tényleges szolgálatra jelentkező, Budapesten, Brassóban és

Levicóban katonai kórházaknak volt parancsnoka és végül a középponti hatalmak haderői által megszállott területeken is működött a katonai közigazgatás megszervezése és vezetése körül.

Olchváry Ödön a régi m. k. honvédségnek kétségen kívül egyik ama legképzettebb tisztjei közé tartozott, aki a tollforgató katonák sorában is nem csekély sikerrel működött. Munkásságát abban az időben kezdette, amikor a m. k. honvédségnek, mind befelé, mind kifelé, lépten-nyomon a legnagyobb akadályokkal kellett megküzdenie, amikor a m. k. honvédség iránt még bizalmatlanság ülte meg a lelkeket és amikor a volt osztrák-magyar monarchia hadereje egységének romboló eszközét látták a szintiszta magyar fegyveres erőben.

Bár az elhunyt csak parányi egyede, de annál tüzeesebb lelkű tisztje volt annak a m. k. honvédségnek, amely fegyveres erő fényes múlt tradíciójára támaszkodva, nagy hazafiassággal párosultan megtestesült példáját adta annak, hogy az erkölcsi elemek hatványozott hatást, eredményt szülnek; a m. k. honvédség fokozott buzgó munkával, erkölcsi mozdító erőkkkel pótolta azt, ami neki az anyagi elemekben — időben és pénzben — hiányzott s megdöntötte a teoretikusok amaz állítását, hogy csak hosszú szolgálati idő mellett lehet jó katonát nevelni!

Olchváry Ödön honvédségbeli és irodalmi munkásságával nemcsak a nemzeti művelődés tekintetében, hanem a magyar katonai irodalom megteremtésében és fejlesztésében is érdemeket vívott ki magának. Mint a Ludovika Akadémia Közlönyének munkatársa, már 1878-ban „Szapolyai János és I. Ferdinánd ellenkirályok“ cím alatt történelmi tanulmányt írt. Ugyanott megjelentek még a következő tanulmányai: A tollba mondott rajzolás és a látrajzok gyakorlásáról (1880), Az ujoncorvány kioktatásáról (1882), Hunyady János hadjáratai (1885—86), A magyar államterület déli és a Balkán-félsziget északi hadszínhelyeinek hadi méltatása (1888). Az 1896-i millenáris kiállítás alkalmával, a hadtörténelmi csoport elnökségének felhívására „A muhi csatá“-t írta meg (lásd Századok, 1902. évf.) nagy szaktudással és körültekintéssel. Önálló hadtörténelmi műve volt még: A magyar függetlenségi harc 1848—49. a délvidéken (Szabadka, 1902). A Hadtörténelmi Közleményekben pedig megjelentek: Bethlen Gábor hadseregének szervezete és hadviselési módszere a II. Ferdinánd ellen viselt háborúban (1888), Bethlen Gábor első támadása II. Ferdinánd ellen (1890) és A Hóralázadás elfojtására vezényelt karhatalom magatartása (1916).

Az elhunyt érdemeit annak idején legfelsőbb helyről is elismerték, mert tulajdonosa volt a Ferenc József-rend lovagkeresztjének és a katonai érdeméremnek.

A Ludovika Akadémia Közlönye harminc éves fennállásakor: A magyar katonai irodalom apostolai és tollforgató katonák című összefoglalásában Olchváry Ödönt is azok közé sorolta, akiket a magyar katonai irodalom apostolainak nevezhetünk, mert hisz a haditudományokat a nemzet nyelvén ápolta és terjesztette.

Nyugodjék békén, babérral koszorúzott sírjában!

Pilch Jenő.